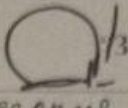

«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Факультет фізичного виховання і спорту
Кафедра фізичної терапії, ерготерапії

Проректор "29" ЗАТВЕРДЖУЮ
серпня 20 2022

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Фітотерапія у фізичній терапії

Галузь знань 22 Охорона здоров'я
Спеціальність 227 Фізична терапія, ерготерапія
Перший (бакалаврський) рівень

Івано-Франківськ – 2022 рік

Робоча програма «Фітотерапія у фізичній терапії»
для студентів за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія

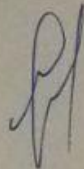
Розробник:

доктор медичних наук, професор Шеремета Л.М.;

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізичної терапії, ерготерапії

Протокол №1 від "27" серпня 2022 р.

Завідувач кафедри
Фізичної терапії, ерготерапії

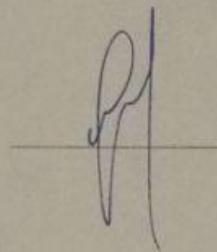

Едуард ЛАПКОВСЬКИЙ

Схвалено науково-методичною радою інституту факультету фізичного
виховання і спорту.

Протокол №1 від "25" серпня 2022 р.

Голова науково-методичної ради

© _____, 2022 рік
© _____, 2022 рік

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 22 Охорона здоров'я (шифр і назва)	Вибіркова	
	Спеціальність 227 Фізична терапія, ерготерапія (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціалізація 227.1 Фізична терапія; 227.2 Ерготерапія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		4-й	
		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		7	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента –4	Освітній рівень: бакалавр	Лекції	
		12 год	
		Практичні	
		18 год	
		Семінарські	
		Самостійна робота	
		60 год	
	Вид контролю: залік		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання – 33,3%/ 66,7%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомлення студентів з найпоширенішими лікарськими рослинами та препаратами, виготовленими з них. Особлива увага приділяється найбільш поширеним лікарським рослинам помірних широт, їх ботанічній та фармакологічній характеристиці; практичному застосуванню цих рослин у народній та офіційній медицині та заходам безпечної поведінки з ними. Висвітлено питання застосування лікарських рослин при різних захворюваннях; загальні питання заготівлі, сушіння та їх зберігання; дозування і тривалість застосування препаратів з лікарських рослин; загальні відомості про діючі речовини.

Основним завданням курсу є вивчення лікарських рослин, які можуть бути використані для ефективного лікування і профілактики різних хвороб, особливо

тих рослинних лікувальних засобів, які безпосередньо можна застосовувати при захворюваннях внутрішніх органів, травмах і захворюваннях опорно-рухового апарату як допоміжний засіб фізичної терапії у гострому періоді та у час затухання патологічного процесу..

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:
правила збирання, сушіння, обробки та зберігання лікарської рослинної сировини;

- основи дозування, правила та тривалість застосування лікарських рослин;
- правила використання лікарських рослин в системі раціонального харчування людей з порушенням здоров'я;
- вміти розпізнавати отруйні лікарські рослини та передбачати результати їх впливу на організм людини.
- класифікацію та характеристику основних засобів фітотерапії;
- основні показання та протипоказання до застосування засобів фітотерапії на різних етапах реабілітації;
- вплив засобів та методів фітотерапії при порушенні діяльності серцево-судинної та дихальної, травної систем організму;
- реабілітаційний вплив засобів та методів фітотерапії при порушенні діяльності опорно- рухового апарату та при розладах нервової системи;

Вміти:

- визначати дозу та тривалість застосування лікарських рослин при травмах та захворюваннях опорно-рухового апарату;
- використовувати знання та надати необхідну допомогу пацієнтам в екстрених ситуаціях (при отруєннях рослинами та їх препаратами);
- проаналізувати можливість застосування засобів фітотерапії, враховуючи показання та протипоказання;
- застосовувати для корекції порушень фізичного стану засоби фітотерапії;
- використовувати різні види фітопроцедур;
- пояснити ефективність фітопроцедур для відновлення та підтримки здоров'я.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1.	Поняття про лікарські рослини. Значення лікарських рослин для живого організму. Історія застосування лікарських рослин. Лікарська рослинна сировина: класифікація. Правила заготівлі і зберігання лікарської сировини. Поняття «біоценоз» і «фітоценоз» Хімічний склад лікарських рослин. Фактори впливу на фармакологічний ефект. Фізіологічна дія на організм людини лікарських засобів рослинного походження. Біологічна і фармакологічна характеристика лікарських рослин. Вуглеводи, полісахариди, вітаміни, органічні кислоти, ефірні олії, гіркоти. Рослинні глікозиди та їх практичне значення. Сапоніни.
Тема 2.	Терапевтичне застосування лікарських рослин. Форми застосування лікарських рослин. Рослини як джерела водорозчинних і жиророзчинних вітамінів та мікроелементів.
Тема 3.	Отруйні і сильнодіючі рослини. Відомості про отруйні властивості деяких лікарських рослин. Класифікація рослин за ступенем токсичності. Правила запобігання отруєнь лікарськими рослинами. Принципи надання допомоги при отруєннях рослинами.
Тема 4.	Фітотерапія захворювань серцево-судинної системи. Основні принципи фітотерапії гіпертонічної хвороби, ішемічної хвороби серця, атеросклерозу, серцевої недостатності, порушень серцевого ритму.
Тема 5.	Фітотерапія захворювань органів дихання. Основні принципи фітотерапії. Основні групи лікарських рослин за їх терапевтичним впливом на дихальні шляхи: антимікробні, відхаркувальні, потогінні та жарознижувальні, спазмолітичні, гіпосенсибілізувальні та протизапальні. Фітотерапія захворювань шлунково-кишкового тракту. Основні принципи фітотерапії захворювань ШКТ. Офіційні та неофіційні лікарські рослини, що використовуються для лікування захворювань ШКТ, печінки і жовчних шляхів.
Тема 6.	Фітотерапія ендокринних і обмінних захворювань. Основні принципи фітотерапії цукрового діабету, ожиріння. Офіційні та неофіційні лікарські рослини, що використовуються для лікування ендокринних і обмінних захворювань.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	сем	інд	с.р.		л	п	сем	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Тема 1. Поняття про лікарські рослини. Значення лікарських рослин для живого організму. Історія застосування лікарських рослин. Лікарська рослинна сировина: класифікація. Правила заготівлі і зберігання лікарської сировини. Поняття «біоценоз» і «фітоценоз»	10	2		2		6							
Тема 2. Хімічний склад лікарських рослин. Фактори впливу на фармакологічний ефект. Фізіологічна дія на організм людини лікарських засобів рослинного походження. Біологічна і фармакологічна характеристика лікарських рослин. Вуглеводи, полісахариди, вітаміни, органічні кислоти, ефірні олії, гіркоти. Рослинні глікозиди та їх практичне значення. Сапоніни.	16	2		2		10							
Тема 3. Терапевтичне застосування лікарських рослин. Форми застосування лікарських рослин. Рослини як джерела водорозчинних і жиророзчинних	16	2		2		8							

вітамінів та мікроелементів. Отруйні і сильнодіючі рослини. Відомості про отруйні властивості деяких лікарських рослин. Класифікація рослин за ступенем токсичності. Правила запобігання отруєнь лікарськими рослинами. Принципи надання допомоги при отруєннях рослинами.												
Тема 4. Фітотерапія захворювань серцево-судинної системи. Серцеві глікозиди. Основні принципи фітотерапії гіпертонічної хвороби, ішемічної хвороби серця, атеросклерозу, серцевої недостатності, порушень серцевого ритму.	14	2		4		8						
Тема 5. Фітотерапія захворювань органів дихання. Основні принципи фітотерапії. Основні групи лікарських рослин за їх терапевтичним впливом на дихальні шляхи: антимікробні, відхаркувальні, потогінні та жарознижувальні, спазмолітичні, гіпосенсибілізуювальні та протизапальні. Фітотерапія захворювань шлунково-кишкового тракту. Основні принципи фітотерапії захворювань ШКТ. Офіційні та неофіційні лікарські рослини, що	18	2		4		12						

використовуються для лікування захворювань ШКТ, печінки і жовчних шляхів.												
Тема 6. Фітотерапія ендокринних і обмінних захворювань. Основні принципи фітотерапії цукрового діабету, ожиріння. Офіційні та неофіційні лікарські рослини, що використовуються для лікування ендокринних і обмінних захворювань. Ароматерапія.	16	2		4		10						
Усього годин	90	12		18		60						

5. Теми семінарських занять

Денна форма навчання.

№ з\п	Тема	Вид заняття	К-сть годин
1	Поняття про лікарські рослини. Значення лікарських рослин для живого організму. Історія застосування лікарських рослин. Лікарська рослинна сировина: класифікація. Правила заготівлі і зберігання лікарської сировини. Поняття «біоценоз» і «фітоценоз»	семінарське	2
2	Терапевтичне застосування лікарських рослин. Форми застосування лікарських рослин. Рослини як джерела водорозчинних і жиророзчинних вітамінів та мікроелементів.	семінарське	2
3	Хімічний склад лікарських рослин. Фактори впливу на фармакологічний ефект. Фізіологічна дія на організм людини лікарських засобів рослинного походження. Біологічна і фармакологічна характеристика лікарських рослин. Вуглеводи, полісахариди, вітаміни, органічні кислоти, ефірні олії, гіркоти. Рослинні глікозиди та їх практичне значення. Сапоніни.	семінарське	2
4	Отруйні і сильнодіючі рослини. Відомості про отруйні властивості деяких лікарських рослин. Класифікація рослин за ступенем токсичності. Правила запобігання отруєнь лікарськими рослинами. Принципи надання допомоги при отруєннях рослинами.	семінарське	2
5	Фітотерапія захворювань серцево-судинної системи. Основні принципи фітотерапії гіпертонічної хвороби, ішемічної хвороби серця, атеросклерозу, серцевої недостатності, порушень серцевого	семінарське	2

	ритму.		
6	Фітотерапія захворювань органів дихання. Основні принципи фітотерапії. Основні групи лікарських рослин за їх терапевтичним впливом на дихальні шляхи: антимікробні, відхаркувальні, потогінні та жарознижувальні, спазмолітичні, гіпосенсибілізувальні та протизапальні.	семінарське	2
7	Фітотерапія захворювань шлунково-кишкового тракту. Основні принципи фітотерапії захворювань ШКТ. Офіційні та неофіційні лікарські рослини, що використовуються для лікування захворювань ШКТ, печінки і жовчних шляхів.	семінарське	2
8	Фітотерапія ендокринних і обмінних захворювань. Основні принципи фітотерапії цукрового діабету, ожиріння. Офіційні та неофіційні лікарські рослини, що використовуються для лікування ендокринних і обмінних захворювань.	семінарське	2
9	Ароматерапія. Залік	семінарське	2
	Разом		18

6. Самостійна робота

Денна форма навчання.

	Назва теми	Кількість годин
1	Загальні вимоги до проведення фітотерапії. Дозування фітозасобів залежно від віку. Особливості застосування фітотерапії у педіатричній та геріатричній практиці.	6
2	Фітотерапія неврозів. Основні принципи фітотерапії. Особливості складання і використання зборів, що використовуються при лікуванні неврозів.	6
3	Фітотерапія алергійних захворювань. Особливості використання зборів, що використовуються при бронхіальній астмі, алергічному кон'юктивіті і риносинуситі, ексудативному діатезі, екземі, кропив'янці. Офіційні та неофіційні лікарські рослини, що використовуються для лікування алергійних станів.	6
4	Фітотерапія при захворюваннях суглобів та м'язів.	8
5	Фітотерапія у спортивній медицині.	8
6	Лікарські рослини і лікарська рослинна сировина, які впливають на імунітет. Імуномодулятори I та II групи. Офіційні та неофіційні лікарські рослини, що впливають на імунітет.	6
7	Застосування фітотерапії в комплексному лікуванні цукрового діабету, захворювань щитовидної залози, клімактеричного синдрому, імпотенції, гіпогалакції та ожиріння.	8
8	Основні принципи фітотерапії захворювань нирок і сечовидільних шляхів, простатиту.	6
9	Фітотерапія захворювань печінки і жовчних шляхів. Офіційні та неофіційні лікарські рослини, що використовуються для лікування захворювань.	6
Разом		60

7. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

A.

- словесні методи - розповідь-пояснення, бесіда, лекція;
- наочні методи - ілюстрація, демонстрація;
- практичні методи: досліди, вправи, лабораторні та практичні роботи, реферати;

Б. Індуктивні та дедуктивні.

С. Репродуктивні та точні, проблемно-пошукові.

Д. Навчальна робота під керівництвом викладача - самостійна аудиторна робота: вирішення ситуаційних задач, самостійні письмові роботи.

Е. Самостійна робота поза контролем викладача - самостійна робота вдома: домашні завдання - усні та письмові.

II.

A. Методи стимулювання інтересу до навчання:

- створення ситуації інтересу при викладанні того чи іншого матеріалу: використання рольових ігор, перегляд навчальних телепередач, кінофільмів.
- навчальні дискусії;
- аналіз практичних та клінічних ситуацій;

Б. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- роз'яснення мети навчального предмету
- вимоги до вивчення предмету, дисциплінарні, організаційно-педагогічні).
- заохочення та покарання в навчанні: оцінка студентів за успіхи, усне схвалення (чи осуд викладача).

III. Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

IV. Бінарні, інтегровані, універсальні методи.

8. Методи контролю

1. Усне опитування;
2. Тестування;
3. Письмовий контроль.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Денна форма навчання.

Модуль 1				
Навчальна (аудиторна робота)				
Змістовий модуль 1				
Робота на парах	Оцінка за самостійну роботу	Оцінка за знання термінології	Екзамен	Разом
50	40	10	-	100
<p>Оцінювання відповідей студентів на практичних заняттях відбувається за 100 бальною шкалою.</p> <p>Підсумкова оцінка за вивчення дисципліни складається із математичної суми балів за роботу на парах (оцінка виставляється у 100-бальній шкалі і множиться на ваговий коефіцієнт 0,5, максимально – 50 балів), отриманих балів за самостійну роботу (оцінка виставляється у 100-бальній шкалі і множиться на ваговий коефіцієнт 0,4, відповідно максимальний бал за самостійну роботу може скласти 40 балів), оцінки за знання термінології (чи практичних навичок) (оцінка виставляється у 100-бальній шкалі і множиться на ваговий коефіцієнт 0,1, відповідно максимальний бал може скласти 10 балів). Відповідно, по завершенні теоретичного навчання середнє арифметичне усіх отриманих оцінок у підсумку може скласти 100 балів.</p> <p>Критерії оцінювання за 100-бальною шкалою:</p> <p>1. Усні відповіді на питання, що винесені на заняття, у тому числі – питання для завдань для самостійної роботи, участь у обговоренні мультимедійних презентацій інших студентів:</p> <p><i>90-100 балів</i> – Студент вільно володіє навчальним матеріалом; висловлює свої думки; творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань; комунікативні уміння та навички сформовані на високому рівні; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання і оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань.</p> <p><i>70-89 балів</i> – Студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні граматичні помилки у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці; за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдань.</p> <p><i>50-69 балів</i> – Студент володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно; на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків; знайомий з основними поняттями навчального матеріалу; комунікативні уміння та навички сформовані частково; під час відповіді допускаються суттєві граматичні помилки; має елементарні нестійкі навички виконання завдань; планує та виконує частину завдань за допомогою викладача.</p> <p><i>Менше 50 балів</i> – У студента не сформовані комунікативні уміння та навички; студент допускає велику кількість граматичних помилок, що ускладнює розуміння; студент не володіє навчальним матеріалом; виконує лише елементарні завдання, потребує постійної допомоги викладача.</p>				

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

Перелік наявної літератури.

- 1 Лікарські рослини. Енциклопедичний довідник / Ред. А.М. Гродзінського. – К.: Українська енциклопедія, 1992. – 543 с.
- 2 Лікарські рослини і фітотерапія : практикум / Мінарченко В.М., Ємельянова О.І., Нікітіна О.О. та ін. - К. : Фітосоціоцентр, 2015. – 128 с.
- 3 Сучасна фітотерапія : навч. посіб. / С. В. Гарна, І. М. Владимірова, Н. Б. Бурд та ін. – Харків : «Друкарня Мадрид», 2016. – 580 с.

11. Рекомендована література

1. Фітотерапія та ароматерапія : метод. вказ. до проведення практ. занять для магістрів 1-го курсу IV мед. фак-ту / упоряд. А. Г. Істомін, О. Л. Сивенко, О. В. Резуненко та ін. – Харків : ХНМУ, 2020. – 24 с.
2. Фітотерапія інсомнії : навчальний посібник / В. І. Кривенко [та ін.] ; Запоріж. держ. мед. ун-т, Навч.-наук. мед. центр "Університет. клініка". - Вид. 2-е, допов. - Запоріжжя, 2018. - 255 с.
3. Фітотерапія у гастроентерології: навч.- посібник /В.Кривенко, М. Колесник, В.Корнієвська.-Медкнига, К. 2021.- 296 с.
4. Фітотерапія в кардіології: навч. посібник / Ю. І. Корнієвський, О. В. Крайдашенко, М. П. Красько, Н. Ю. Богуславська, В. Г. Корнієвська. - Запоріжжя : Вид-во ЗДМУ, 2017. – 470 с.
5. Андріюк, Л. В. Альтернативний погляд на проблему хвороби : навч.-методичний посібник / Л. Андріюк, Т. Гарник, С. Семенова ; Львів. нац. мед. ун-т ім. Д. Галицького. - Львів ; Дрогобич : Посвіт, 2019. - 85 с.
6. Лікарські засоби рослинного походження у клінічній практиці і народній медицині : навчальни посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівня акредитації / Т. П. Гарник [та ін.]; за заг. ред. Гарник Т. П. ; Київ. мед. ун-т [та ін.]. - Київ ; Житомир : Євенок О.О., 2017. - 497 с.
7. Основи фітотерапії і гомеопатії / О. І. Волошин [та ін.] ; за заг. ред. О. І. Волошина. - Вид. 2-ге, переробл. та допов. . - Чернівці : Місто, 2017. - 607 с.
8. Введення у фітотерапію - аспекти фармакогнозії : навчальний посібник для студентів медичного і стоматологічного факультетів 2 курсу навчання (IV семестр) / Т. П. Гарник [та ін.] ; за заг. ред. Т. П. Гарник ; ПВНЗ Київ. мед. ун-т. - Київ : Вініченко, 2019. - 243 с.

Додаткова

1. Сучасна фітотерапія : навч. посіб. / С. В. Гарна, І. М. Владимірова, Н. Б. Бурд та ін. – Харків : «Друкарня Мадрид», 2016. – 580 с.
2. Лікарські рослини і фітотерапія : практикум / Мінарченко В.М., Ємельянова О.І., Нікітіна О.О. та ін. - К. : Фітосоціоцентр, 2015. – 128 с.
3. Основи фармакогнозії і фітотерапії. Навчальний посібник. За загальною редакцією Гарник Т.П., Князевича В.М., Туманова В.А. – Житомир : Вид. ПП «Рута», 2015р. 456 с. іл.
4. Лікарські рослини. Енциклопедичний довідник / Ред.. А.М. Гродзінського. – К. : Українська енциклопедія, 1992. – 543 с.
5. Аннамухаммедова О. О. Лікарські рослини : навч.-метод. посібник / О. О. Аннамухаммедова, А. О. Аннамухаммедов. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2004. – 204 с.
6. Чекман І. С. Клінічна фітотерапія / І. С. Чекман. – Київ : Видавництво А.С.К., 2003. – 552 с.

7. Курортна справа [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / Г.А. Богатирьова; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. Туризму та країнознавства. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2019. – 64 с.
8. Бджільництво. Апітерапія. Фітотерапія в руках людини : матеріали науч.-практ. конф. / голов. ред. Овсяник В.І. - Сімф. : Аріал, 2013. - 219 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://www.pharmencyclopedia.com.ua>
2. <http://www.osvita.com.ua> - освітній портал.
3. <http://www.nbuv.gov.ua> - Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського